

a Technische Union is. Ennek segítségével lehetővé akarták tenni a búza, hús, tojás, gyümölcs és egyéb élelmiszerek Jugoszláviából Németországba való kivitelét, melyekért Németország kész gyári cikkekkel fizetett volna. A Technische Unionnak azonban legfőbb célja az volt, hogy az előbb említett módon lehetővé tegye Németországnak Jugoszlávia felé törő gazdasági expanzióját, hogy úrrá legyen a jugoszláv piacokon és hogy gazdasági hatása folytán politikai hatalmát is kiterjessze Jugoszláviára. Mindezek megvalósítására Németország hű segítőtársra talált a „Zbor” nevű jugoszláv fasiszta mozgalomban.

A pécsi események. A pécsi bányászok a múlt hónap végén sztrájkba léptek, mert a bányagazgatóság 8%-os bérlévonást akart véghez vinni. A bányász-sztrájknak halálos áldozatai vannak. A tárnák mélyébe húzódott sztrájkoló munkások hozzátartozói tüntettek és a „védtelen” csendőrség a tömeg közé lőtt. Hármán meghaltak, tízen súlyosan megsebesültek.

A magát fajvédőnek mondó, „osztályellentétek felett álló” magyar rezsim a Dunántúl legnemzetibb emberanyagából végeztetett ki magyar munkásokat csak azért, mert azok a legprimitívebb életérdekeiket igyekeztek megvédeni a külföldi bankárokkal, börtényekkel szemben. Nagyon sután hangzik ezekután a hivatalos körök „felelőtlen külföldi izgatókkal” való mentegetőzése.

A bánya olasz és osztrák tőkések kezében van. A munkások magyarok, akik, ha a saját érdekeiket védik, magyar érdekeket védenek. A csendőrök puskái mégis a külföldi tőke érdekeinek védelmébe szegődtek, a gyilkos golyók idegen érdekekért ontottak vért s a hatóságok ugyanakkor a „munkásság közt izgató, felelőtlen külföldi agitátorok” meséjével igyekeznek a felelősséget lemosni magukról.

Nem emlékszünk, hogy Németországból importált fasiszta izgatókat lőttek volna agyon Magyarországon. De még olyasmit sem hallottunk, hogy a rendőrség pofonokat osztogatott volna azok közt az egyetemi aranyifjak között, akik Berlinben iskolázott izgatók bűjtogatására meggátolják a tanulni akaró diákokat kötelességük teljesítésében.

Egyidejűleg azzal, hogy a sortűz eldőrdült, a pécsi egyetemen antiszemita zavargások törtek ki. Ismeretlen, s a hivatalok jóvoltából ismeretlenül is maradó elemek nagy ricsaj, s a magyar fasiszta sajtó asszisztálása közepette félholtra vertek néhány zsidót.

A művelet nagyon is átlátszó. Az események nagyon is közel vannak egymáshoz. A pécsi egyetemi zsidóverést azért rendezték meg, hogy a közvélemény figyelmét eltereljék a bányászmozgalomról és a sortűzről. A reakció nagymesterei ügylátszik nagyon lebecsülik a magyarság szellemi képességeit, hogy ilyen egyszerű és régi recepthez folyamodtak. Most az egyszer azonban, mintha nem vált volna be. Mert ennyi izléstelen-ségből, még a jugoszláviai magyarság dilettantizmushoz szokott műérzéke is megállapíthatja, hogy rossz volt a rendezés.

M.

SZEMLE

Valamit tenni kell... A vojvodinai magyar irodalom nem jelent sokkal többet, mint dilettantizmust: ennek következtében a szélesebb néprétegek, sőt az u. n. intelligencia egy részének teljes közönye mellett tengődik. A mi írónkban nincs annyi életerő, hogy a kulturalközömbösségre nevelt tömegeket fölrázzák s ez által reális kulturálapot teremtsenek a Vojvodinában. Kisebbségünk irodalmát képviselő emberek nem bizonyultak alkalmasoknak erre a valóban nehéz feladatra, ezért egy új író megjelenő regénye ünnepet jelent a vojvodinai magyar

kulturéletben. A mai, nehéz időkben kiadott regény kétségtelenül az író életerejének tanúságtétele és szokatlan energiára vall, amire nálunk olyan nagy szükség van. Joggal remélhetjük tehát, hogy Tóth Bagi István azok közé fog tartozni, akik eredményesen keresik az utat az olvasójelöltek tábora felé.

Tóth Bagi István regénye a tegnap érettségizett s ma az „életbe“ belépő korosztály elindulását tárja elénk, kezdetben érezhető stilisztikai és szerkesztési félszűrségekkel, később azonban folyamatosan és jó keretet adó epizódokkal. Egy csomó fiatalember, közöttük Katona Béla megállapítják, hogyha mindennap jól akarnak lakni, feltétlen állást kell szerezniök. De hogyan? — A fiatal erők elhelyezkedése többé-kevésbé minden időben probléma volt. Ma pedig, amikor az állandó krízis a társadalom belső ellentéteit felhatványozza, ez a fiatalság ma már megoldhatatlannak látszó problémára, mondhatjuk tragédiára nővi ki magát. A középiskola nem ad kellő felkészültséget e kérdés megoldásához, mivel az élet idealista szemléletén kívül mást nem is igen ad. Ez az iskolától kapott, idealista szemlélet csak fölösleges konfliktusokat és erőpocskolást eredményez az életbelépni akaróknál s szakadékszerűen választja el őket a valóságtól.

Katona Béla hisz ebben a hamis szemléletben, egyedül indul a kenyérkeresés harcába.

Társai érzik a feladat nagyságát és közös erővel igyekeznek reális életlehetőségeket teremteni maguknak.

Katona Béla a mindennapi stréberfogásokkal igyekszik magának munkahelyén jobb pozíciót teremteni az elleneséges érzületű öregebb hivatalnokok és a pár nappal később jött kartársaival szemben. Itt az író a fiatalok és az öregek közötti harc reális képét adja. Nem mélyed el azonban a téma boncolásában. Ez, a problémákhoz nem-nyúlás elve az

egész regényen dominál és ezen a ponton hasonlóvá válik a vojvodinai írók problémátlan, vagy korszerűtlen problémájú írásainak többségéhez.

Tóth Bagi István csupán a krónikás szerepére vállalkozik, ezt azonban nálunk szokatlan realizmussal és lelkiismeretességgel teszi. Igyekszik mindent leírni, ami életünk meghatározásához szükségesnek tart. Felvonultatja az irodát, a gyárat, a sztrájkot és a disznótort. Bemutatja a földmunkásokat, a falut, az ifjú és öreg parasztot, a városi szürke polgár és az aranyifjúság életét. Az irodában redukálás, a gyárban sztrájk, a földeken parasztok lesik szájátva a megváltót, aki majd mindent rendbehoz, az öreg-paraszt begubózik, a fiatal tenne valamit, de nem ért hozzá, az aranyifjak pedig billiárdoznak, no meg nagyokat isznak, mindezt egyszerű hűséggel rögzíti le hercegferenci póz nélkül. Az író — talán nem is tudatosan — érzékelteti az alig felpolgárosult, koráven társadalmunk lazuló kapcsolatait a faluval. Katona Béla már csak vendég a falun, mely sokkal távolabb áll tőle, mint a város.

Az érettségizett fiatalok egy része elmegy a pancsevói nagytrétre földmunkával próbálni szerencsét, Katona Béla pedig, miután a gyárban leépítették, egy nagytökés által alapított laphoz kerül, hogy innen is hamarosan kirepüljön. A hősből mind ritkábban bukkan fel az iskola hagyatéka: az idealizmus megaluvást nemismerő, nagyotakarása.

Közben az életképek sorozata vonul el az olvasó előtt. Felmerül az ifjúság szekszuális problémája is, mit Tóth Bagi István csak úgy szórmentén érint. Katona Béla nővére képviseli a polgári nőtipust, akit házasságra neveltek, de férjhez nem mehet és rajta keresztül vetíti az író elénk a valóságban kiélesedett társadalmi ellentmondások egyéni tragédiákba torló következményeit.

A regény végén a fiatalok visszaérkeznek a pancsevói rétről, ahol nem bir-

tak gyökeret ereszteni. Ismét együtt vannak. Hallgatják két társuk vitáját. Az egyik a jobboldalt képviseli, a másik a balt. Itt a regényből is kiérzik, hogy egyesek már tudják, mit kell tenni, de Katona Béla és mögötte az író még nem foglal állást. A kérdés föntáll: Melyik az az út ma, amelyik nem ott végződik, ahol elkezdődött?

Várjuk az írotól, hogy következő munkáiban mélyebbre nyúljon a társadalmi problémákba és hogy azokra a kérdésekre, amelyekre maga vetett fel könyvében — megadja a feleletet. **G. I.**

Azev, a kém. (Tobis—Sacha-film, Wien. Főszereplők: Fritz Rasp, Olga Csehova, Wolfgang Liebeneiner, Ellen Frankl. A fojtott levegőjű cári Oroszországban játszódik le ez a film. Az önkényuralom korlátokat nem ismerő tobzódása a szabadságszerető elemeket mind nagyobb számban szorítja a közvetlen egyéni akció területére. Szaporodnak a merényletek, a terrorista cselekmények.

Azev nem ismer politikai meggyőződést, Neki csak az a fontos, hogy minél több pénze legyen. A pezsgő a fontos, a jó élet és a mulatóbeli Nelly, minden költséges szeszélyével. Ezért pokolgépeket gyárt, merényleteket szervez a miniszterek ellen, hogy azután mint az orosz titkosrendőrség, az Ohrana tagja azokat leleplezze és az összeesküvőket a rendőrség kezére játssa. Veszélyes kétszínű szerep ez. Mindig remélnie kell vagy az egyik, vagy a másik oldal leleplezésétől. A film végén igazságérzetünket érezzük kielégítve, amikor ez a gátlás nélküli besúgó odakerül ahova való, a folyó mocsaras vizébe.

A cselekmény filmszerű, a színészek és a rendezés elsőrendű, csak az utcai jelenetek kuliszái helyett láttunk volna szívesebben természetes felvételeket.

B. J.

Az 1000 rubeles nő. (Armenkino, Erivan, S. S. S. R. — Rendező: A. Beknazarov. Főszereplők: V. Sidamon, Z. Kistov és S. Safaran. Előzásaiban az örmény fensík termékeny völgyeinek egyik kisvárosában 1870-ben játszódik le ez a darab. A nép merev tradíciók közt

éli mindennapi, semmi változást nem mutató életét. A város alatt sebes vízű folyó rohan. A népi hagyományok, szokások erősek és akik azokkal ellentétbe kerülnek, azoknak türehetlenné, fojtóvá válik a további élet ebben a környezetben.

Pepo a becsületes és szorgalmas házasság férjhez akarja adni hűgát Kekelyt, akinek hozománya az apja által kopekonként összegyűjtött és halála után lányára hagyott 1000 rubel. A pénzt apja halála után megőrzés végett elismervényre a város uszorásának adták át. A házasságot összehozó asszony már ki is keresi a vőlegényjelöltet, a kereskedő Darcsót, megtartják az eljegyzést, amelyen elcsattan az első nyilvános csók. Közben az 1000 rubelről szóló elismervény elveszik, az uszorás letagadja, hogy a pénz valaha is nála lett volna, mire a szerelmes vőlegény sietve otthagyja menyasszonyát. Pepoék házában nincs többé hangos szó, búsul az egész ház. Nem a pénzt, nem is a vőlegényt sajnálják, akit Kekely különben sem szeretett. A népi hagyományok szigorúak és a nyilvánosan megcsókoltt lány nem remélheti, hogy ebben a környezetben valaha is férjet kaphat. Az egysorsnak baráti érzése és összetartása azonban legyőzi az évszázados vagy talán évezredes tradíciókat. Pepo a megkerült elismervénnyel a bíróság előtt nyilvánosan akarja a pénzt visszaszerezni és a gazdag uszorást megbélyegeztetni. Az uszorás azonban letagadja aláírását és a bíróság végül Pepot ítéli el hamisításért és a bíróság megsértéséért. De a rabság már nem keserű. Kekely megtalálja emberét Pepo legjobb barátjában és halasztársában, aki nem törődik a hagyományok szigorával. Barátok és egysorsúak, legények és lányok vig nótával vonulnak a vár rácsos, magas börtönablaka elé. A biztató hangok erőt és bizakodást öntenek Pepo felkébe a további küzdelmekhez. Száll a dal, sapkák lódnak a levegőbe, galambok repülnek fel szárnycsattogatva a börtönablak előtt a tiszta, szabad ég felé...

A rendezés nagyon jó, de a színészek még jobbak. A legkisebb szerepeket is kiténő színészek alakítják, akik életet visznek a jelentéktelennek látszó szerepükbe. A vásznon csak egy pillanatra megjelenő típusok felejthetetlenek. A zenei kíséret hangulatosan festi alá az egyes jeleneteket. Különösen szépek az eredeti örmény népdalok, ezek a primitív, ázsiai, de egészséges melódiák.